

Pääkirjoitus

Mari Maasilta

Yleisradio pääministerin iholla

Suomessa on jo lähes kuukauden ajan keskusteltu meille media- ja viestintätutkijoille niin tärkeästä ja läheisestä aiheesta, sananvapaudesta. Ketään tuskin tarvitsee muistuttaa, että keskustelu sai alkunsa pääministeri Juha Sipilän yrityksestä vaikuttaa siihen, miten Yleisradio kertoo hänen yhteyksistään Terrafame-yhtiöön. Pääministeri lähetti toimittaja Salla Vuorikoskelle toistakymmentä viestiä 25. päivänä marraskuuta ja perui seuraavalla viikolla jo aiemmin sovitun vierailun A-studioon Susanne Päivärinnan haastateltavaksi. Tällä kertaa sananvapauden rajoittamisesta on ollut syytettynä erityisesti Yleisradion Uutis- ja ajankohtaistoiminnan johtaja ja vastaava päätoimittaja Atte Jääskeläinen. Hän ei suinkaan ole ainoa YLE:n toimituksellisesta johdosta vastaavista henkilöistä, joita on aika ajoin syytetty siitä, että poliitikkojen olisi annettu vaikuttaa YLE:n journalistisiin sisältöihin. Viimeiset käänteet asiassa tätä kirjoitettaessa ovat kahden YLE:n toimittajan, ajankohtaistoimituksen esimiehen Jussi Erosen ja toimittaja Salla Vuorikosken, ero yhtiön palveluksesta, koska he kokevat journalistisen vapautensa vaarantuneen.

Miksi näihin päivittäisjournalismista tuttuihin aiheisiin on syytä palata myös median ja viestinnän tutkimukseen erikoistuneessa tieteellisessä aikakauslehdessä? Ensinnäkin ilahduttavaa on ollut se, kuinka aktiivisesti alamme tutkijat ovat osallistuneet aiheesta käytävään keskusteluun niin perinteisessä kuin sosiaalisessa mediassa. Esimerkiksi Janne Seppänen on kajonnut asiaan kaksi kertaa Mediyhteiskunta-blogissaan (30.11.¹ ja 4.12.²) ja Anu Koivunen kerran Tiedetoimittajien blogissa (14.12.)³ Anu Koivunen oli mukana asiantuntijana myös Pressiklubin (2.12.) lähetyksessä, johon Ruben Stiller oli haastanut mukaan päätoimittaja Jääskeläisen kommentoimaan tekemiään toimituksellisia päätöksiään. Henrik Rydenfelt puolestaan käsittelee asiaa julkisuus-käsitteen valossa Etiikka.fi-blogissaan (7.12.)⁴. Olen linkittänyt blogit pääkirjoituksen loppuun siltä varalta, että joku muukin haluaa saada kokonaiskuvan siitä, miten alamme on kohusta käytävään keskusteluun osallistuttu. Otan mielelläni vastaan myös täydennyksiä, jos joku tutkijanäkökulma on jäänyt huomioimatta.

Keskustelun viriäminen sai minut myös tarkistamaan, kuinka paljon poliitikkojen ja median/Yleisradion suhdetta on Media & viestintä -lehden sivuilla tarkasteltu. Olemme selvästi olleet ajan hermolla, sillä hyvää taustoitusta löytyy heti edellisestä lehden numerosta, jossa Marko Ala-Fossi ja Kari Karppinen kirjoittivat puheenvuorossaan julki-

sen palvelun median muuttuvasta roolista ja merkityksestä suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin kehitykselle (3/2016). Ala-Fossi ja Karppinen pahoittelivat puheenvuorossaan sitä, että aito pohdinta julkisen palvelun median muuttuvasta roolista ja merkityksestä on sivuutettu lähes kokonaan. Syyllisinä tähän he pitivät muun muassa poliitikkoja, joille kiista Yleisradion rahoituksesta ”on tarjonnut keinon edistää omia, usein varsin populistisia päämääriään” (emt. 225). He vaativat vastuuseen myös tutkijoita, joilla olisi edellytykset oikoa sekä virheellisiä väitteitä että tuoda julkiseen keskusteluun vaihtoehtoisia näkökulmia. Sipilä ja sananvapaus -keskusteluun soveltaen tämä voisi tarkoittaa sitä, että tutkijat olisivat sekä valtamediassa että blogeissaan vielä perusteellisemmin palauttaneet mieliin sitä, miksi nimenomaan Yleisradion riippuvuus tai riippumattomuus poliitikoista verrattuna muuhun valtamediaan on niin oleellinen asia sananvapauden näkökulmasta. Toisin kuin alan tutkijoille, kansalaisille ei välttämättä ole itsestään selvää, mikä on Yleisradion ja valtion suhde, kuinka Yleisradiotoimintaa rahoitetaan ja minkälaisia paineita Yleisradioon kohdistuu juuri sen erityisaseman takia. Tällaistenkin perusasioiden esiintuominen, kannanottojen lisäksi, olisi juuri sitä tutkijoiden ja yliopistoväen kolmannen tehtävän toteuttamista, jota meiltä nykyisin entistä enemmän odotetaan.

Juha Sipilää on syytetty – ja olen itsekkin näin tehnyt – siitä, että hän ei ymmärrä poliitikkojen ja julkisuuden välistä suhdetta eikä sen vuoksi osaa toimia journalistien ja median kanssa. Poliitikko on julkinen eläin, jonka oikeus yksityisyyteen on huomattavasti rajoittuneempi kuin yksityishenkilön. Tällöin on varauduttava siihen, että myös perhe ja sukulaiset saattavat joutua julkisuuden kohteeksi, mistä Juha Sipilä on sanonut olevansa erittäin loukkaantunut (esimerkiksi Helsingin Sanomat 30.11.).

Kyseistä uutista lukiessani huokaisin mielessäni hurskaan toiveen, että viimeistään nyt joku älyäisi ostaa Sipilälle joululahjaksi vaikkapa Esa Reunasen ja Auli Harjun poliitikkojen ja julkisuuden välistä suhdetta kokijoidensa näkökulmasta tarkastelevan tutkimuksen *Media iholla. Poliitiikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana* (2012). En tietenkään tiedä, kuuluiko Sipilä itsekkin tutkimusta varten haastateltujen poliitikkojen joukkoon, mutta ehkä häntä helpottaisi lukea muiden poliitikkojen kokemuksia siitä, miltä tuntuu, kun media todellakin tulee iholle. Myös muut poliitikot haluavat rajoittaa yksityiselämänsä koskevaa julkisuutta ja suojata perheenjäseniään. He myös pitävät tällaista neuvottelua julkisuuden ehdoista täysin mahdollisena. Kenenkään ei ole pakko avautua omasta parisuhdetilanteesta tai lasten koulumenestyksestä, jos ei halua. (emt. 114.)

Tilanne on kuitenkin aivan toinen silloin, jos politiikan ja talouden intressit koskettavat omia tai perheenjäsenten intressejä. Silloin median tehtävä on ottaa asiasta selvää ja se on vain kestettävä. Mukavalta se ei varmasti tunnu, eikä poliitikkojenkaan tarvitse olla teflonia, mutta silloin on hyvä muistuttaa itseään siitä, että journalistit tekevät vain työtään. Pikkuhiljaa voi jopa oppia, että julkisuutta ei voi hallita, mutta sen kanssa voi oppia toimimaan.

Kirjallisuus

Ala-Fossi, Marko & Karppinen, Kari (2016) Yleisradio tarvitsee parempaa keskustelua tehtävistään. *Media & viestintä* 3/2016.

Reunanen, Esa & Harju, Auli (2012) *Media iholla. Poliitikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana*. Tampere: Tampere University Press.

Viitteet

¹ <https://medykblog.wordpress.com/2016/11/30/kokkotraktorin-paluu/>

² <https://medykblog.wordpress.com/2016/12/04/paatoimittaja-paattaa/>

³ <http://www.tiedetoimittajat.fi/yleisradion-likapyykki/>

⁴ <http://etiikka.fi/>